

NEOKONZERVATÍV GAZDASÁGI FORDULAT?

A kitárgyalt forradalom egyik sajátossága az volt, hogy a 80-as években startelőnnnyel indulók – pozíciójuk, tudásuk, kapcsolati tőkéjük, tapasztalatuk okán, vagy csak azért, mert jókor voltak jó helyen – behozhatatlan előnnyre tettek szert az előttük és utánuk járó nemzedékek, valamint az alternatív mozgalmak képviselőivel szemben. Ez főként a vagyonhoz jutásban, a külső gazdasági kapcsolatokból, az egyre terebélyesedő EU viszonylatú/többszörsre nem a brüsszeli bürokráciához, hanem a tagállamok gazdaságához kötődő/ viszonyrendszerből adódó esélyek gyűlömcsoztetésében jelent meg. És persze abban is, hogy a túlnyomórészt külföldiek tulajdonolta magyar gazdasági élet vezető posztjain, valamint a gazdaság működő részének üzemeltetésében kisebb vagy nagyobb, kiadósabb vagy soványabb feladatok és falatok jutottak osztályrészükül.

Ebből is adódott az a sajátosság, hogy a háború utáni szellemi és főleg gazdasági paradigmaváltásból – Vorosilov marsall árnyékában – kimaradt, majd 1989/90 fordulóján néhány hét alatt, jórészt véletlenszerű informális hálózatok vonalán föléledt jobbközép és jobboldali mozgalmak programja a két háború közti államelvűség folytatásában merült ki. Nem sok tere maradt az előbb Ludwig Erhard, utóbb Margaret Thatcher nevéhez kötődő filozófiai és gazdaságpolitikai irányváltásnak, amit egy EP képviselő nemrég a „konzervatívizmus lényege a szabadpiac” fordulattal összegzett. A kínálati oldalt – mind az eképp iskolázott 45-ös nemzedék, mind a humán és műszaki körből verbuválódott újak számára – a két háború közt definíciószerűen adódott, keresztényszocialista piacellenesség jelentette.

De nem volt más a keresleti oldalon sem. A föntebb vázolt helyzetben a rendszerváltás tényleges veszteseihez legalább kétszer annyi, magukat vesztesnek vélők, a szomszédokhoz és az iskolatársakhoz képest méltatlanul kevésbé megfizetettnek érzők széles köre is csatlakozott. 1989 óta az állam ugyan kiterjedt körben foglalkoztat, de a túlnyomó többségnek szegényes megélhetést nyújt. Ezen pedig látszólag a legegyszerűbb az „igazságosság” nevében megjelenő köztehernöveléssel, a „fizessenek a gazdagok” jelszóval segíteni.

2000-2005 közt azonban nagyjából mindenki fölmérhette, hogy az állam lehetőségei végesek, hogy a teljesítményekkel alá nem támasztott jövedelemkiáramlás csak bajok forrása. A magyar gazdaságnak – ebben szinte mindenki egyetért – a túladóztatás, a kiterjedt, de nem hatékony bürokrácia, a feketegazdaság, és persze az elégtelen munkaalkalom-teremtés a fő baja. Ezen pedig nem lehet az építkezéseken dolgozó erdélyiek lebuktatásával, vagy épp a kínai piacok bezárásával segíteni.

Nem meglepő ezért, hanem a kormányzás népszerűtlen feladataira való fölkészülés első komoly jeleként tizenöt év után először a jobbközép erők táborából is hallható az irányzatot világszerte jellemző törekvés. Ez leszámol a mindenkiről mindig gondoskodó állam tévképzetével. A versenyképesebb amerikai és keleti gazdaságok közteherszintje, mint törekvés, ugyanis szakítást jelenthet az egyre nagyobb és egyre többhelyütt beavatkozó állam mindenütt megbukott gyakorlatával. A vállalkozói kör, mint választói bázis nem a korábbi éveket sokszor jellemző szimbolikus politizálás és „adjon az állam

mindent ingyen” jelszavakra mozdul. És helyes az a fölismerés is, hogy az közteher kulcsainak és fajtáinak szüntelen növelése, a hiány és az adósság elhanyagolása, az euró, mint fixpont hiánya a kormányozhatatlanság felé viszi az országot, bármilyen ideológia jegyében alakul is ki.

Kormányra kerülve 2006-2010 közt minden erő számára az lesz a kulcskérdés, hogy miként jut kellő bevételhez a köz ügy, hogy eközben ne nyomja agyon a vállalkozásokat. Más szóval: hogy a szüntelen emelkedő közterhek kudarcmodelljét miként tudja a kínálati oldalú gazdaságpolitika, a növekedés számos európai országban is bevált irányzatára fölváltani. Ez a teljesítményelven, alacsony infláción, kiegyensúlyozott államháztartáson és dereguláción alapuló, azaz a gyakorlatban vállalkozásbarát politika, ha megvalósul, akkor a jelenleginél magasabb ütemű növekedést tehet lehetővé. Igaz mértéke az EU keretei közt aligha vetekedhet majd a kelet-ázsiaiakéval.

Csaba László